RIJKLOFF VAN GOENS

AAN

DE KAAP DE GOEDE HOOP, IN 1657.

MEDEGEDEELD DOOR

P. A. LEUPE.

Hoe wel de *Kaap de Goede Hoop* sedert een reeks van jaren geen deel meer uitmaakt van onze Overzeesche Bezittingen, zoo is het evenwel niet te ontkennen, dat wij nog door vele banden aan de oude bevolking verbonden zijn. Nog altijd wonen daar de nazaten van hen, wier namen onder die der vroegste kolonisten behooren en waarvan sommigen, tot de hoogste bedieningen opgeklommen, hunne voorgangers in moed en volharding waardig op zijde streven. De gebeurtenissen in de laatste jaren hebben er ons het bewijs van opgeleverd. Door taal en zeden aan ons verwant, mogen wij er trotsch op zijn, de *Kapenaren* onze broeders te noemen. En zouden wij dan de namen vergeten van hen, aan wier voorbeeld zij het te danken hebben, dat ze zijn, wie ze zijn, krachtvolle, rustige mannen, wier streven het is, in eenvoud te leven te midden hunner kudden en weiden? Dat zij verre.

En wien betaamt het ons dan in de eerste plaats hier te noemen? Is het niet JAN VAN RIEBEECK?

Hij toch was de man, door wiens toedoen de Bewindhebberen der Oost-Indische Compagnie er toe overgingen, om aan dezen uithoek van *Afrika* eene volkplanting aan te leggen; en door wiens beleid en volharding, de zaak tot stand kwam niet alleen, maar onder wiens opvolgers, de jeugdige kolonie voor het doel waarvoor zij was aangelegen, eene belangrijke hoogte bereikte.

VAN RIEBEECK werd te *Cuilenburg*, vermoedelijk in het jaar 1618 [1], ge-

[1] Zie de brief hier achter als bijlage gevoegd (N°. 1).

boren, en trad in 1639 als Chirurgijn in dienst der Oost-Indische Comp^{e}. Het blijkt echter dat hij deze betrekking niet lang heeft bekleed, want in 1643 komt hij reeds voor als onderkoopman. Hij maakte zich nu reeds de achting zijner opperhoofden waardig. Zoo schreven onder anderen de Gouverneur Generaal en Raden van Indië in hunne Instructie aan den opperkoopman JAN VAN ELSERACQ, die als opperhoofd naar *Japan* vertrok, op den 23sten April 1643: "om den ondercoopman JAN VAN RIEBEECK voor gere-"commandeert te houden, zijnde van goed naturel, heeft capaciteijt genoegh "omme de voorvallende saecken te registreren, maer sagen gaern in den "handel wierde gestijleert." In 1648 voer hij te huis op het schip den *Coningk van Poolen* als Coopman, blijkens de Monster-rol opgemaakt te *St. Helena*, den 5^{den} Meij, d. j., op last van den Chef der retourvloot WOLLEBRANT GELEIJNSZ. DE JONGHE, en nam zijn ontslag uit de dienst der Comp^{e}. Hij deed nu eenige bijzondere reizen. Niet lang duurde het of hij verbond zich op nieuw aan de Comp^{e}., en wel in de maand December 1651, naar aanleiding der remonstrantie door hem over de vestiging eener volkplanting aan de zuidelijke punt van Afrika aan de Bewindhebberen der O. I. C. in 1649—50 overgeleverd.

Op den 23sten December 1651 stak hij, als benoemd Bevelhebber der aan te leggen volkplanting, met de schepen *de Dromedaris*, *de Reiger* en *de Goede Hoop*, in zee, en liet op den 6^{den} April 1652, het anker in de *Tafelbaai* vallen. Den volgenden dag reeds werd een aanvang gemaakt om het land te bezien, ten einde de plaats te bepalen waar men het fort zoude afsteken, en den 8^{en} is men daarmede bezig.

Vijf jaren zijn er nu verloopen. De Buitengewone Raad van Indië RIJKLOFF VAN GOENS weder derwaarts vertrekkende, heeft in last van de Bewindhebberen om, in kwaliteit van Commissaris, *de Kaap* te inspecteren, en van zijne bevinding aan hun rapport te doen. Het is dit rapport dat wij het genoegen hebben den lezers van dit tijdschrift mede te deelen, waaruit wij kunnen zien wat er in die verloopen vijf jaren door hem (V. R.) is verrigt, en wat men verder voornemens is te doen. Waren de plannen daar in voorkomende doorgegaan, wie weet of deze bezitting niet nog.... maar waarom dit opgerakeld, zwijgen wij hierover.

VAN RIEBEECK nam het bestuur der Kolonie tot genoegen zijner Heeren

en Meesters waar. In een brief door hem aan de Bewindhebberen, in dato 5 Maart 1657, geschreven [1], zegt hij, "wij hebben, als per ons generael "schrijvens geadviseert, wel ontfangen UEd. gansch aengenaeme missive van "den 12 October voormelt. Ende daerbij onder anderen gesien UEd. op "mijn versoeck, bij apparte missive gedaen, vermits aenstaende tijts expira-"tie hadden goet gevonden mij in UEd. loffwaerdige dienst noch voor den "tijt van drie jaeren alhier te continueren, ten insichte ende onder sulc-"ken tractement als daerbij gemarkeert ende gespecificeert, sonder nochtans "int reguarde van de qualiteijt te hebben cunnen verstaen, om redenen "UEd. daertoe moveerende, vooreerst ofte als noch eenige veranderinge "te doen; hoewel UEd., omme oorsaecken daertoe gevoecht, *echter meenen* "*mijn verblijf alhier d'Ed. Comp. dienstich, ja nodigh wesen sal ende dus* "*niet cunnen verstaen mij voor eerst noch te verplaetsen;* doch niettemin op "mijn persoon in alle voorvallende gelegentheden letten ende in recomman-"datie houden."

Nog drie jaren na het eindigen van dit verband bleef hij het bestuur over deze Kolonie voeren. Ook nu mogt hij de goedkeuring zijner Chefs blijven wegdragen. Men leze hier over, zoo als mede over eenige andere particulariteiten, zijne brieven hier achter als bijlagen gevoegd.

Eindelijk na herhaald verzoek om uit deze betrekking ontslagen te worden schreven de Gouverneur-Generaal en Raden van Indië, onder dagteekening van den 17^{den} Novb. 1661, aan het bestuur van *de Kaap:* "Dewijle den Com-"mandeur JAN VAN RIEBEECK, door het afsterven van sijn gedesigneerden "vervanger en desselfs gedesireerde verlossingh van de Caep al eenichsints "verleth staet en̄ ons bij sijn particulier als generael schrijven verthoont en "serieuselijck versocht heeft om imant van hier te committeren die den *Caep-"sen* ommeslagh van hem soude mogen overnemen, soo hebben wij hierop "specuIerende de saecke soodanigh ingesien, dat wij sijn Ed. daertoe mits "desen om sulcx te obtineren goede hoope sijn gevende, sullende wij ons "in den naesten daer op naeder verclaeren en UEd. onse finale resolutie "dien aengaende naeder bekent maecken."

Bij hunne missive van den 29sten Januarij 1662 mede aan den Comman-

---

[1] *Kronijk Hist. Genootsch.*, gevestigd te Utrecht, 1853, bl. 455.

deur en den Raad aldaar, wordt hem zijn opvolger bekend gemaakt. "Het "Commando over de twee schepen hebben wij tot de *Caep* toe aen den Coop-"man WAGENAER gedefereert, comende gemelde WAGENAER met sijn famillie "als nu tot UE. over, omme den Commandeur RIEBEECK volgens onse ge-"daene toesegginge te vervangen, en tot nader ordre van onse Heeren Prin-"cipalen den ommeslagh aen de *Caep de Bonne Esperance* onder den titul van "Commandeur waer te nemen, volgens de Commissie daertoe op hem verleent, "wes sijn Ed. van alles behoorlick transport en opdragt gedaen, en hij den "volcke voorgestelt sal worden, als in diergelijcke gelegentheden gebruijcke-"lijck is. *Sullende dan gemelte Commandeur* RIEBEECK *mette eerste gelegenheijt "herwaerts comen omme ten dienste van d'. Ed. Compie. hier te lande te worden "gebruijckt*, voor desselfs afscheijt aen sijnen successeur laeten een memorie "oft berichtschrift om hem in voorvallende saecken nae te reguleren, daer "bij int corte oock aenwijsende het nuttigste dat aen *de Caep* voor d'Ed. "Compe. te betrachten sij, waerop ons willen verlaeten."

In April kwam de nieuw benoemde Commandeur ZACHARIAS WAGENAER aan *de Kaap*, en op den 6den Mei gaf VAN RIEBEECK hem het bevel over en vertrok hij met zijne familie op den 8sten aan boord van het schip *Mars* naar *Batavia*.

Wat kunnen en mogen wij verder tot lof van J. VAN RIEBEECK hierbij voegen? Gaarne herhaal ik hier de woorden van den Wel Ed. Heer J. J. VOS, President van den Raad der Gemeente aan *de Kaap de Goede Hoop*, gesproken bij gelegenheid dat aan de *Kaapstad*, op verzoek der Burgerij, door den Commissaris Generaal Mr. J. A. DE MIST, *het Wapen van* VAN RIEBEECK tot wapen der stad geschonken wordt [1]. Bij gelegenheid van de plegtige tentoonstelling van het nieuw verkregen stedelijk wapen, op den 2den Julij 1804, deed hij de volgende aanspraak.

Commissaris-Generaal!

"Thans beleven wij het heugelijk oogenblik om het op ons verzoek aan

[1] *Kronijk Hist. Genootsch.*, gevestigd te Utrecht, 1851, bl. 458.

"deze stad geschonken wapen plegtig in uwe hooge tegenwoordigheid te zien "plaatsen.

"Ontvang onze dankerkentenis, Commissaris-Generaal! ook voor deze weldaad, welke gij benevens zoo vele andere aan deze stad bewezen, hebt willen voegen.

"Een heilige eerbied beziele ons bij het aanschouwen van hetzelve! Het "herinnert ons, Commissaris-Generaal! den man, voor wien men reeds sedert "anderhalve eeuw eene eerzuil had moeten stichten. De brave RIEBEECK, "grondlegger dezer volkplanting, was wel onder ons geroemd, doch aan u "hebben wij het te danken dat zijne nagedachtenis voor alle toekomende ge-"slachten der vergetelheid is ontrukt, terwijl het ons gelijktijdig het leven-"digst genoegen verschaft, om den schenker daarvan onze openlijke hulde "te betoonen, en hoogstdeszelfs naam onder ons te vereeuwigen, hem onze "dankbare harten en die van onze nakomelingen tot het einde der eeuwen "toe te wijden."

(*Rapport.*)

D' ED. HEEREN BEWINTHEBBEREN VAN DE GENERALE NEDERLANTSE GEOCTROYEERDE OOST-INDISCHE COMP^IE^, TER VERGADERINGE VAN 17^e^, TOT MIDDELBURGH, IN ZEELANT.

ED. ERNTFESTE MANHAFTE WIJSE VOORSIENIGE SEER GENEREUSE HEEREN.

Mijn Heeren!

Dato 22 9br. a°. passato uit 't *Vlie* geseijlt zijnde, zijn wij met de scheepen *Orangien* en *Mallacca* in comp^e^ aen *St. Vincent* aen geweest, daert roer van *Mallacca* wat hermaeckt zijnde, 28 December van daer weder heb-

ben seijl gevordert om ijder sijn best nae Cabo *d'Boa Esp.* zijn reijs te voltrecken alwaer wij met *Orangien* den 17[e] en *Mallacca* den 18[e] Maert wel aengecomen zijn, op de beijde schepen maer 9 man verlooren hebbende, de rest meest alle fris ende gesont. *Mallacca* had niet zuijdelijker dan 37 graden ende veel stiltens subiect geweest, wij daerentegen over de 40 graden om de weste wint te soecken, daer wij ons soodanigh in de *ijsbergen* verwart vonden, ende van soo fellen coude beclemt, dat wij ons best weder Noort sochten, om de prijckelen t'ontvluchten; dit was half Februarij, een maent die nae 't natuerlijck oordeel aldaer soo getempert behoorde te wesen als de maent van Augustus in *Spangien*, soodat het verstant der menschen hier stille schijnt te staen. De eerste *ijsberch* die wij saegen was den 23[e] 's nachts, hebbende s'middachs te vooren en̄ oock dienselven dach gehad de pertinente breete van 40 graden 9 minuten, zeijlende met een seer snellen voortgangh van 48 mijlen in 't etmael, backstaege wint; onse lenghte was nae aller gissingh door een geslaegen 10 graden 24 minuten. Omtrent middernacht vonden ons pas 2 mijlen van een hoogh eijland, waer bij tot den dach *aff* en *aen* hielden om 't selve wel te bekennen, ons niet connende inbeelden dat dit het eijland *Diego Alvares* was, omdat 't selve in de breete volgens de ronde caert niet min dan 26 mijl, ende nae de platte 16 mijl verschilde; op de lenghte connen soo vaste staet niet maecken, immers soo het *Diego Alvares* zij (daer voor het bij mij noch ook de schippers en de stuerluijden niet gehouden wert) soo moet hetselve nootsaeckelijck in de beijde gem̄. caerten verlegt worden, met sijn noordelijxste hoeck op 40 graden 2 minuten, de gedaente daer aff wort UEd. hier neffens toegezonden. In dit *aff* en *aen*houden openbaerde hem de gem̄. *ijsberch* als een barre clip, naeuwelijcx een mijl van ons, dat bij den donckeren nacht een affgrijselijcke vertooningh was, als niet wetende over wat boech ons wenden souden. Met den dach openbaerden ons noch diverse *ijsbergen* aen beijde zijden, ende omdat wij geen gedachten nae *ijs* hadden, deede ons de vreese gelooven dat het al clippen waeren, tot ons het meenichvuldigh getal met heldere sonneschijn de waerheijt openbaerde. Ick hebbe dese materie wat wijtloopigh verhaelt, opdat 't selve eijland door UEd. voorsorge in de caerte verandert ofte op *die distantie noch een eijland daer bij mach geleijt worden.* Onse lenghte is tot aen de Caep noch al westelijcker geweest, omtrent 8

mijlen, soo dat het in de lenghte verschilt, nae ons ondervindingh, ten minsten 28 mijlen, dat het westelijcker, ende nae de ronde caert (die de accuraetste behoorde te wesen) in de breete 26 mijlen, soo dat het leggen moet op de breete van 40 graden 4 minuten het noordelijkste, ende tot over de 40 graden 8 minuten de suijdelijckste hoeck, *Oost* en *West*, niet min dan 5 mijlen langh, ende op de lenghte van 10 graden 24 minuten. Het was een fraeij berchachtig eijland, men conde nergens brandingh verneemen, soo dat ick oordeele dat het rondsom seer diep ende weijnigh apparentie tot anckergront weesen sal, hoewel ons een baeijken aen de noortsijde scheen te vertoonen, dat wij met *Orangien* niet goet vonden te ondersoecken [1].

Achtervolgens UEd. bevel en speciale opgeleijde Commissie, soo hebbe alhier de visite gedaen, immers soo veel den tijt mijns aenweesens eenichsints heeft connen lijden, en̄ om 't selve wel te doen UEd. successive ordre aen den Commandeur alhier gegeven, ende alle sijne voorstellen ende rescriptien daerop gevallen met aendacht naegesien ende daerover soodaenigh gehandelt, als UEd. in 't vervolgh van deesen gelieven te vernemen om UEd. tot mijn rapport van haer opgeleijde Commissie te dienen.

Wat reden UEd. bewogen hebben deese plaatse alhier te fortificeeren ende in possessie te neemen, sal noodeloos sijn, UEd. in deesen te verhaelen als die 't selve bewust sij, welcke materie overgeslaegen sijnde, eenlijck spreecken van mijne bevindinge ende gedaen redres, nae UEd. ooghwit alhier.

Ick hebbe met mijn aencomst voor 't eerste werck geraden geoordeelt het land rondsom alhier pertinent af te sien ende met een persoon die wat experientie in de landmeterije hadde 't selve in een caerte soo perfect doen leggen als doenlijck was. Nochtans is 't selve door gebrek aan een goet lantmeeter noch soodanigh niet, als ick wel hadde gewenscht, niettemin is de platte valeij, met den letter A. aengewesen, volcomen perfect in sijn distantie; op 't naeuwste van de eene baeij tot de andere juist 5825 rijnlantse roeden ofte ruijm 2½ *Duitse* ende *Hollantse* mijlen, nae de

[1] Welk eiland dit geweest is kan ik niet met zekerheid opgeven. Op veel oude kaarten komt op die breedte geen eiland voor, alleen in de Pas-caerte van *Guinea* van *Cabo Verde* tot *Cabo de Bon Esperance* tot Amsterdam, bij ARNOLD COLOM, enz. wordt een eiland *Gonsalo Alvares* op die breedte genoemd. Eene schets van het eiland door VAN GOENS ontdekt is hier achter gesteld.

perfecte maet, bij den heer Scheepen JAN BLAEUW in zijne Atlas in de Caerte van *Hollant* geobserveert. Ick hebbe voor deesen met DIRCK GERRITZ ende andere ervaren schippers deese wijte begroot op omtrent 3 mijlen in 't ruijge afgesien, ende oock aen mijn Heere den Gouverneur-Generael en Raeden van *India* daeraff geschreven ende voorgestelt dat men 't selve mettertijt soude hebben connen doorgraeven, ende alsoo met een openingh *de Caep tot een eijland* te maecken, met hoope dat de zee in 't N. W. zaijsoen toetast en deese wijte niet alleen soude openhouden, maer dat bij goet succes 't selve wel soo wijt ende diep soude connen vallen, dat selffs de schepen t' zijner tijd daerdoor conden vaeren ofte binnen ten ancker leggen. Dit voorstel is doenmaels met alle de Hooft-officieren van de vloot, daerover ick de eere hadde te commanderen, voor goet gekent, doch naederhant bij andere weder impracticabel geoordeelt, om 't groote werk ē d'uijtermaten groote oncosten die der aen vast waeren. Dit selve voorstel is noch de eenighe middel, ofte wel die geheele distantie te fortificeren met een trenchement, ravelijnen ende niet min dan 15 reduijten, om oijt tot UEd. ooghwit te comen. Ick hebbe mij op 't een ē 't ander ende 't beste van UEd. staet op 't aldernaeuwste (nae mijn beste verstant) geinformeert, oordeelende dat het affsnijden wel den alderoncostelijcxten ende beste souden weesen, om buijten beswaernisse van 't garnisoen een volkomen ende vrije *dominie* alhier te hebben; dat oock het werck buiten beswaernisse van de Comp^e^. (ten waere men den sleet van schoppen ē spaeden wilde reeckenen) in seer corten tijt souden connen opmaecken, want de plaetse die wij nu bij hondert roeden hebben affgebaeckent, is een bequaem laegh land, soodaenigh als de platte velden in *Holland* ofte de graft die tusschen *Haerlem* ende *Leyden* sal gemaeckt worden, van d' eene zee tot d' ander. De grond is cleijachtigh, wit sant ofte sant met aerde vermenght ende op sommige plaatsen wat santaechtiger ende noch meer plaetsen aerdachtigh, die sich wel laet spitten. Den sergiant alhier, die onder den *Prince van Orangien* 't leeger langh gevolcht heeft ende sich 't spitten wonder wel verstaet (ende daerom overal met mijn geweest), neempt aen met 70 delvers binnen 3 maenden de graft te maecken van twaelf voet breet ende 6 voeten diep, reeckenende 's daegh een roede viercant voor ijder, 't welk een man alhier gemackelijck doen can, ende nam ick aen (hier sijnde) ende de noodige gereed-

schappen bij de hand hebbende 't geheele werck op te maecken in twee maenden met 't volck alleen van *Orangien*, *Mallacca* ende *Phenix*, sonder dat de scheepen *Mallacca* ende *Phenix* langer dan 14 daegen ijder alhier souden hebben geleegen, soodat de redenen die daer tegens tot noch toe gegeven sijn in geen consideratie connen comen 't selve eenighsints te verhinderen; maer 't werck bij mij ende andere, hun dies verstaende, nu met meerder aendacht ingesien ende op de geheele constitutie van 't werck beeter (als den tijt voor deesen toeliet) gelet sijnde, bevinden dat beijde de oevers ende gront der baeijen beslaegen sijn met golvendighe duijnen ofte stuijfsant, op deselve maniere als de buijten custen van *Holland* ende veel oevers van de eijlanden van *Zeeland*, waerdoor den sterck vloeijende *Rijn* bij *Catwijck* weleer is toegeslaegen, nae dat sijn cracht door meenigvuldighe spruijten apparent benoomen was. Dit was hier oock grootelijcx te vreesen in de baeij *Falso*, die in den droogen tijt geheel open leijt voor de Z. O. wint, die aen die sijde oock op omtrent 2, 3, 4, tot 1400 roeden toe de duijnen verspreijt heeft. De plaetse nochtans daer wij het naeuwste vinden ende ons baeckens hebben gesteld is geheel sonder duijnen ende de weijnige die daer sijn, sijn seer laegh ende beslaen geen meer dan 80 roeden van de oever der zee, bij gevolge lichtelijck te doorgraeven, soo dat mijns gevoelens om die hondert roeden min ofte meer, wel eens proeve conde worden genoomen; maer hier tegens stelt sich (nae mijne opinie) de aldergrootste swaerigheijt ende een seer bedenckelijck prijckel om de *Taefelbaij* te bederven, want de openingh in het N. W. zaisoen doorgesteeken zijnde, soude apparent om de laeghte van 't lant een seer groote openingh mogen schouwen ende groote wijte maecken, gelijck se oock in dat eerste zaisoen de aerde genoech soude doorsetten ende in de baij *Falso* werpen, maer in het Z. O. zaisoen, die hier omtrent 8 maenden (daer van 4 seer fel) sterck doorwaeijt, soude naer alle apparentie het sant soo abondant in de *Taefelbaij* wedervoeren, dat deselve daerdoor geheel onbruijckbaer soude weesen voor onse scheepen, daervoor hier geen ander plaets ofte lijfbergingh is als de baij van *Sardanie* [1], die te verre van de hand en tot UEd. oochwit niet dienstich weesen soude, ende dat men UEd.

---

[1] Saldanha.

voor deesen van 't *Houtbaijken* heeft willen aenprijsen is sonder oordeel ende met cleijne opmerckingh geweest, dewelcke ick, nae mijn begrijp persoonlijck afgesien hebbende, vaststelle, soo veel scheepen te costen als haer daer sochten te salveeren. Alle welcke swaerigheijt ende redenen raeckende de afsnijdingh voorgestelt zijnde, wert UEd. daer neffens noch aengeweesen de middel van de fortificatie, die de lasten van grooter besettinge, ende noch veele andere insichten nae sich sleept. Deese trencheen, ravelijnen ende reduijten souden beslaen eene distantie van niet min dan 6800 roeden, gelijck UEd. in 't opgem̄. caertien wert aangeweesen, doch gelieve UEd. om de groote distantie soo veel niet te ontsetten, als de saecke selve sich bijnae als een bulleback schijnt te vertoonen, soo maer UEd. tot grooter guarnisoen ofte wat vermeerderingh van de militie gelieven te verstaen, het werck sal hem mettertijt wel schicken, alsoo der weijnigh aengeleegen leijt of 't selve nu ofte over twee jaeren gemaeckt wert. De graft oordeelt den Commandeur RIETBEECK dat niet wijder dan 10 voeten behoeft te weesen, ick daerteegens van 16 voeten, de bovencant ten minsten, alsoo een fris man over 10 voeten lichtelijck can springen, voornaementlijck deese *Hottentots*, die fel loopen en springen, maer niet wel swemmen connen. De hoedaenigheijt van dit trenchement wert UEd. perfect in 't caertien aengeweesen, dierhalven onnoodigh daervan meer verhael alhier gedaen, maer werden UEd. daerin vertoont 15 reduijten ende over de 100 ravelijnen, daeronder 14 met wachthuijsen, die benevens de reduijten wel souden vereijssen 44 stucken iser geschut, te weeten 2 op ijder reduijt ende 1 op ijder wachthuijs, van soodanigen qualiteijt als UEd. sullen gelieven te oordeelen tot beschermingh van de distantie noodigh te weesen. De militie, daer op bij nacht van noode, vereijsten wel een besettingh van 65 à 70 coppen om de 15 reduiten te bewaecken ende over d' andere tusschen beijde ronde te doen, die dan bij daegh door de verloore nachtrust niet seer bequaem souden sijn tot veel anderen arbeid, hoedanigh present alhier in een goede gewoonte gebracht is. UEd. nu beijde deese middelen vertoont sijnde gelieve nae haere prudentie soodaenigh mandament te geven als haer Ed. sullen oordeelen tot beste van de Ed Comp[e] van noode te weesen. Mijns oordeels achte de fortificatie binnen langhs de duijnen de beste, om de prijckelen der baeijen te excuseeren, ende oock omdat de

graft door de duijnen niet in zee doorgestoocken zijnde, prijckel liep door het stuijfzant telckens volgesmeten te werden, te meer omdat hier 2 groote moerassen te baet comen, behalven veel geleegen rivieren. Dat men voor deesen heeft voorgestelt een reduijt op den hals te maeken ofte 2, 3 ja 6, soude soo veel als geen weesen, soo om de snelheijt der inwoonders als groote distantie tusschen beijde; ende om overal de landen met wachthuijsen te beslaen sonder afsnijdingh van de voormelte trencheen, soude een oneijndelijck getal uijtmaeken ende immers soo grooten besettingh vereijssen; want de voorgestelde reduijten ende wachthuijsen bij den Commandeur RIETBEECK aen UEd. versocht te maecken, sijn van geen andere concideratie als om die landen te beschermen, daar se digt bij geleegen sijn, raeckende present maer de landen van 8 burgers, die hun in 2 rotten verdeeld hebben.

Of nu de nootsaeckelijckheijt ons juijst tot deese afsnijdingh ende fortificatie schijnt te dwingen dan ofte dat sulx door andere middelen soude connen worden geexcuseert, tselve is UEd. bij diverse brieven van den commandeur RIETBEECK vertoont ende oock cortelijck in deesen vervat, naementlijck om dat de brutaele ende beestigen aert der inwoonders van dessen hoeck (onder den naem van *Herrijs* Caepmans, swarte Capteijn en de groote Cap^ts^. volck vervat) ons noijt met vreeden laeten ofte door eenige andere weegen gerust connen stellen; want deesen gemelde hoeck houden sij voor haer land, gelijck se reeds haer misnoegen over onse culture al betoonen, seggende eenige teegens mij ronduijt als wij de beste landen bebeslaen, waer haer beesten de cost sullen hebben? en tot noch met ons in vruntschap sijnde, gebruijcken sij ons ontsach teegens de *Sardanhaers*, deselven van deesen hoeck met listen ende gewelt afhoudende; haer eijgen beesten willen se ons geensints vercoopen, als met onse coopmanschappen nu genoech versaet sijnde, maer veel liever d'onse steelen. En om tot UEd. oochmerck te coomen, hebben wij deesen hoeck tzijner, jae in corten tijt selver, seer noodigh van doen, voornaementlijck nu wij bevinden, dat het vlees souten redelijck wel gaen sal; met haer in minne te leeven ende gelijcke possessie te hebben is door hun quaedaerdigheijt onmoogelijck, haer alle tot ons dienst te gebruijcken is om haer groot getal en boosheijt impracticabel, haer met gewelt te vervoeren schijnt onreedelijck, omdat sulx sonder prijckel van bloetstortingh van de haere niet soude connen geschie-

den geschieden. Oock conden wij 't werck buijten deese fortificatie en trencheen soodaenigh niet beleggen ofte souden apparent eenige ontslippen, die ons in 't land overal haetich souden maecken ende vervolgen, daer aen al meede om veel fraeije insichten besonder geleegen leijt. Nochtans schijnen de nootsaeckelijkheden onser saecken deesen geheelen oort wel tot ons behoef te vereijssen, gelijck oock de vrientschap van de *Sardanhars*, want het goede coorenland geploecht ende besaeijt sijnde, sal der niet te veel weijde voor onse beesten overschieten, soodat deese saecke wel een seer goeden raedt ende wijs overlech van nooden heeft. Mij geheucht dat d'onse voor eenige iaeren over de 160 wilde menschen van 't eijland *Engano*, 40 mijlen buijten de straet *Sunda* geleegen, gehaelt hebben, met insicht om die te policieeren ende tot onse seeden en religie te brengen, gelijck ook noijt eenige van deselve sijn gehouden als slaven, maer wel getracteert neffens d'onse, die haer 't handtwerck van timmeren, metselen, smitsen leerden; soo dit nu in rechten gefondeert is, gelijck niet anders te gelooven sij ende ick vaststelle, ende men deese gasten soo lang borgen tot dat se ons noch eenige reeden gaven ('t welck sij doch daegelijx genoech doen,) om die dan bij het doodslaen van onse jongen te voegen, en dan, na het afsluijten van de voormelte trencheen, haer alle met wijven ende kinderen door list ende 't aenlocken van brandewijn (daerse alle seer crachtigh, groot ende cleijn, toe genegen sijn) binnen 't fort locken, als nu en dan wel geschiet is, ende hun droncken sijnde met onse scheepen op 't *Robben* en *Dassen* eijland vervoeren, daer se doch aen de robben (die se gaerne eeten) overvloedich de cost hadden, van waer wij deselve nae ons believen conden vervoeren, daer 't ons best geraeden docht ende UEd. geliefden te ordonneeren; ende dunckt mij datter voor haer nature nergens land gebreeckt hun te voeden, soo wij haer op *Batavia* ofte elders in *India* niet wilden brengen, alsoo sij alles inslingeren sonder onderscheijd wat het sij, tot raeuwe walvissen incluijs, die op 't strant dood leggen.

Om dit wel uijt te voeren maeckt den commandeur RIETBEECK seer cleijne swaerigheijt, immers veel cleijnder als ick mij can inbeelden. Dit nu al soo door UEd. voor goed connende geoordeelt worden, soude echter noch al evenwel deese trencheen vereijssen om de inlanders ofte *Sardanhars* van onse weijde te wennen, ende om haer tot de deure te verstrecken, ofte anders

was 't seecker dat deese plaetse met andere van dat selve ende noch booser geslacht, *Sequas* genaemt, weeder soude beset worden, die nu teegens deese dickmael, om de weijden en beesten die se malcanderen afrooven, oorloogen met groote vinnigheijt en bloetstortingh. Middelerwijl heb ick den commandeur RIETBEECK geinstrueert haer alle wel te bejegenen ende liever ongelijck lijden, als 't selve te wreecken, tot UEd. nader order.

Zoo UEd. nu niet connen goetvinden tot de trencheen ofte afsnijdingh te resolveren, noch oock tot de verhaelde middel van vervoeren der *Hottentots*, soo isser niet overich als het land te beslaen met 5 suffisante reduijten, die ijder oock wel 8 man ten minsten souden vereijssen des nachts, maer conden bij daegh daer af 25 gebruijckt worden tot den oppas ende 't beschermen der beesten, die bij aenwas al niet min dan 30 soldaeten om deselve te bewaeren consequentelijck sullen vereijssen, dat dan door de presente besettingh genoech can worden waergenoomen. Waer deese reduijten souden werden geleijt, wert UEd. meede perfect in 't caertien met de letter F aengeweesen, zijnde alle de plaetsen die wij hebben bevonden dat de *Hottentots* gebruijcken om haer vee te weijden door en achter 't geberchte. De andere bergen sijn om haer barheijt bijnae alle onbeclimbaer ende hebben sij nu nergens eenige schuijlhoecken die ons niet bekent sijn om achter van 't geberchte in de groote vlacte tusschen beijde baijen te comen, alsoo deese 5 besettingen alle haer passagiën beslaen. De landen in de vlacte daeromtrent sullen dan van de burgers selfs moeten werden bewaert, gelijck in haer conditiën begreepen is, maer is het buijten twijffel dat wij, soo haest maer de *Sardanhars* met beesten afcomen (daertoe present groote hoope hebben), wij terstont in den droogen tijt om de weijde sullen twisten, alsoo het ons, gelijck haer (nae de *Tartarise* manier) niet geleegen comt verre van honck te loopen om de beste weijde te soecken, ende wij eens met haer in contentie comende is 't seecker dat sij uijt vreese deese hoeck sullen verlaeten, daer door ons 't geheele land van *Africa* ende alle den handel der *Sardanhars*, jae oock den handel der beesten geheel wert afgesneden, daer aen mijns gevoelens sonderlingh veel gelegen leijdt, om reedenen die in deesen 't zijner plaets verhaelt wert.

Uijt d'inbeeldingh die ick hebbe dat UEd. wel tot het graven van een graft en retrenchement mochten resolveren, hebbe ick de burgers onder di-

verse andere conditiën als voorseijt, doen beloven, van haer zijde dat se sullen gehouden sijn te bewaecken soodaenighe forten, reduijten ende wachthuijsen als de Ed. Comp°. t' zijner tijt mochten genootsaeckt sijn om haerent wil tot bevrijdingh van haer landen te maecken. Dese burgers sijn present 8 in 't getal, ende sullen in corten tijt buijten alle twijffel aenwassen, alsoo hun (de saecke soo favorabel voorgestelt sijnde) reede meer openbaeren, als wij geraeden vinden vrijdom te vergunnen, niet omdat ons 't getal mishaecht maer de persoonen, alsoo wij geresolveert hebben, gelijck oock den commandeur geinstrueert sij, geen persoonen vrijdom te vergunnen, als van de naerstichste ende eerlijxste, die getrout sijn en tot het ontbieden van haer huijsvrouwen geconsenteert hebben; welck getal tot 100 coppen voor eerst maer aengewassen zijnde (daertoe d'apparentiën sich seekerlijck vertoonen en nae een à 2 iaeren bij goede bestieringen can geschieden) sullen eenige derselver bij beurten deese reduijten moeten bewaeren, ende in dat geval bij daegh en bij nacht maer 2 man op van noode weesen, ende sij tot 200 coppen gecomen zijnde, mach 't guarnisoen vrijelijck op 50 militairen besnoeijt werden, sonder eenige vreese.

UEd. tot hier met een lastige materie van oncosten becommert hebbende, sal ick tot wat smaeckelijkers overtreeden, ende aenvangen met de groote hoope ende onfeijllijcke apparentie van landbouw die nu met een groot couragie bij de burgers en UEd. ministers werd bij de hand genomen een ijder sijn best doende malcanderen te vercloecken. Het schort alleen aen saet en genoechsaeme ploech-ossen, echter nae den aenvangh schickt het sich wonder wel en sullen dit jaer niet min dan 150 morgen beploecht, daer van maer 28, door gebreck van saet, besaeijt werden. Wat quantiteijt land hier hebben tot coorn en weijland wert in 't caertien aengeweesen, ende begroot op 4000 morgen coorn en 5ن weijland; van 't coornland achten ontrent 1350 morgen bequaem tot tarwe, 2000 tot rogh ende 1000 tot rijs, laetende 't overige tot haver, garst, boonen, boeckwijt, hennip enz. Om nu dit werck met ijver voort te stuwen, hebben expres' (nae UEd. intentie) bij instructie bevoolen, dat men alle 't ander werck alhier sal laeten staen, ende deese nootsaeckelijcke culture alleen laeten voorgaen. Het is tot noch van commandeur RIETBEECK een abuijs en schaedelijck overlegh geweest, dat men met vaeren over zee den rijs ende cost heeft willen soecken, die

ons God door de milde nature des aerdrijcx alhier soo seeckerlijck aenbiedt; om hem nu van de zee af te locken ende tot den landbouw te animeren, hebbe ick de instructie t' eenemael wat preciselijck te lande gecorrigeert, want ick houde het spreeckwoort van CATO alhier voor een vaste sententie, die *sich beclaegde dat hij oijt over zee had gevaeren, om ijets dat hij te lande had connen crijgen*, ende ist buijten twijffel, soo 't volck, die duslangh hier hebben gevaeren, eerst op 2 ende naemaels op 1 galiot, sijnde over de 50 in 't getal, tot den landbouw waeren gebruijckt, dat de cost al soude sijn versorcht geweest.

Het voorstel van beoosten deesen hoeck ijts te soecken can oock seeckerlijck te lande, maer niet dan met overgroot prijckel langhs *Terra de Natal* (dat de *Portugeesen* altijd innavigabel hebben gehouden) ter zee geschieden ende om op 't *Mosambiqs Gout scheepien* te ...... is *een naeld in een voederhooij*, behalven dat die cust niet can bevaeren worden, als in de maenden October, November, December, Januarij, Februarij en uijterlijck Maert, binnen welcken tijt 't selve behalven 't *Gout scheepien* oock van de Portugeese Galioenen bevaeren wert, ende selfs wel mocht in de clem loopen. Ick hebbe hem bij instructie geraeden soo 't geviel (dat God verhoede) 't verwachte scheepien vruchteloos van *Angola* quam, ende hij mocht oordeelen dat de proffijten de reijse niet waerdigh was te hervatten, 't selve niet dan met goet overlech ter zee te gebruijcken, soo UEd. hem geen presice order wegens t' emploijeren mochten hebben gegeven. Niet te min ist nodigh (behoudens UEd. advijs) dat hier een handich ende bequaem galiot gehouden wert van qualiteijt als de *Tulp*, die nu verongeluct is, om bij occasie nae *St. Helena* tot dienst van de retourvloot ende *de Caep* te vaeren, mitsgaders om onse scheepen bij aencompste van eenige vreemdelingen te waerschouwen, ende oock om bewesten langhs deese cust, de baeijen, gronden ende gelegentheeden op te soeken, welcke diensten (mijns gevoelens) wel soo een scheepien ende de soldije van 16 à 20 man meriteert. Oock wenste ick van herten present een galiot gevonden te hebben om de retourschepen, juist 8 daegen voor mijne comst vertrocken, aen *St. Helena* te raeden door te gaen, die nu nae de 3 laetste tot den eersten Meij aldaer sullen wachten, 't welck al weeder een spaede t' huijscomst geeven sal en bij gevolge oock een late Equipagie voor *India*, ende soude ick 't selve

scheepien in de weederomcomst (dewijl se doch heel om de suijt de N. W. wint moeten soecken) laeten visiteeren d' eijlanden van de *Trinidade* gelegen..... mijlen van *Brasijl* op de..... graeden, die wij en ook die van *Malacca* eenige daegen nae ons gesien hebben, insgelijcx meede het eijland bij ons opgedaen, ende soo voorts nae *Diego Alvares*, om perfect bescheijt te hebben. Oock oordeele ick om de gevonden *ijsbergen*, dat op die breete het *Zuijdland* geen 40 mijlen van daer legt, 't welck bij soodanigh scheepien in de maenden Xber en Januarij meede naeder conden worden ontdeckt.

Het land aen de burgers verleent daervan zijn erfbrieven op UEd. aprobatie soodaenigh verleent als in d'afschriften bij deesen UEd werden vertoont. IJder persoon is verleent 40 roeden breete en 200 diepte, maecken 13⅓ morgen, omdat het land in de breete best is, ende in de diepte veel slechter ende sandigh wert. In deesen maniere sullen omtrent 250 personen connen werden gefaforiseert ende begiftight, alle meest op een streeck aen weederzijde der groote Heerewech, soodaenigh in 't caertien wert vertoont. Alle het weijland is daer dan noch niet onder gereeckent, die van dat land gesepareert zijnde al vrij wat schrael sal vallen om de sandigheijt der weijden, daerom ons 't land achter 't geberchte ten hoochsten noodigh sal weesen. Den commandeur RIETBEECK hadde deesse luijden, om te annimeren, soo veel land gegeven als sij in drie jaeren conden beploegen, die dan 't beste land buijten twijffel souden hebben alom bearbeijt, dat een quaede gestalte in de landerijen soude maecken ende inbreuck voor de volgende. Ick hebbe deese eerste niet langer connen verbinden dan 12 jaeren ende daertoe noch seer groote moeijte gehad, daer voren haer belofte moeten doen, dat het land de eerste twaelf jaeren van alle lasten ende schattingen vrij sal weesen. Ick hadde wel gewenst van UEd. intentie te deesen aengaende wat instructie gehad te hebben, niet te min verhoope UEd. ons doen te sullen aprobeeren, om deese eerste en teere beginselen niet onsmaeckelijck in te stellen; nae deesen sullen geen mindere als voor 20 jaeren weldraegende en alleen getroude luijden (soo voorseijt) werden geaccepteert. Den prijs der graenen sal sijn 80 Gl. 't last taruw, 80 den rogh ende 30 de rijs [1], die d'Ed. Compe. 12 jaeren langh voor die prijs gehouden is aen te nemen,

[1] Dit is tot UEd. ordre uijtgestelt.

daer meede d' selve noijt sal verleegen sijn; alle andere graenen, boonen, erten enz. moogen sij nae merckt vercoopen ende soodanigh sij van d' Ed. Comp^{e}. connen bedingen, soo se die van nooden hadden. Het toeback planten is haer tot UEd. naeder aprobatie oock verbooden, omdat het seecker is dat sij daer meede het beste land door baetsucht souden beslaen, alsoo den toeback niet dan in vetland groeijen wil, behalven dat de inwoonders de kennisse van 't saet hebbende die van ons aparent niet souden soecken, waervan zij nu ten eijnde zijnde terstont voor haer beesten weeder ander van ons moeten ruijlen, alsoo sij seer onmaetich tot toeback en brandewijn geneegen zijn, zoo dat mijns oordeels het toeback planten behoorde geexcuseert te werden, soo lang tot dat wij eerst in abondantie van coorn en soo veel koebeesten waeren, dat wij de *Hottentots* haer vee niet van nooden hadden.

Ick hebbe hier bevonden dat aen veel luijden perticuliere tuijnen waeren vergunt, jae tot trompetter, smit, soldaeten en matroosen incluijs, die beplant worden met wortelen, raepen, cool, waetermiloenen en sulcx als de Ed. Comp^{e}. tuijn voor haer scheepen ende volck uijtleevert. Voornaementlijck was 't schaedelijck dat 's Comp^{e} tuijnier een speciale eijgen tuijn hadde, die daer meede de passeerende luijden genoech in toom hadden; welcke van sijn vruchten, soo het maer alle sijne geweest hebben, niet wilden coopen, te minder voor 't scheeps volck ontfingen, die men dan in de plaets van goede cool ende verversingh, met blaeden van rapen en afgeplucte coolblaeden versagh. De watermiloenen sijn oock door hem in groot getal, de cleijne voor 6 ende de groote voor 18 stuijvers verkoft. Dit is meede bij een ijder van de eijgenaers gepleecht ende mij bij overvloedige attestatien (tot disreputatie van de Comp^{e}) gebleeken, behalven dat mij den tuijnier persoonlijck heeft beaemt dat hij voor zijn fruijten, wortelen enz., van de scheepen uijt Patria coomende is betaelt met wijn, vlees, speck, booter, broot, ende van de scheepen uijt *India*, van de coopluijden, burgers en̄ rijxste voor gelt, van̄ andere als botteliers en diergelijcke voor rijs. Ick hebbe oock onsen bottelier op *Orangien* gedeporteert omdat hij aen den trompetter voor wat wortelen 40 ℔ broot vermangelt ende van̄ Comp^{e} gestolen hadde. Omdat den tuijnier een out man is met vrouw ende 5 kinderen beswaert, is bij den raedt op UEd. aprobatie door de vingeren

gesien op de belofte van beterschap. Het is oock te presumeeren dat d'eijgenaers deeser tuijnen veel tijts die se de Comp^e schuldig waeren, voor haer neemen, want niemandt leijdt hier gebreck en gave God dat UEd. ministers in *Amboijna*, *Banda*, *Ternaete*, *Solor* ende diergelijcke plaetsen maer halff soo wel conden getracteert worden, sij souden reeden hebben God en UEd. speciaellijk te danken. Dit afnemen heeft ook de burgers sonderlingh geanimeert, maar sal den Commandeur RIETBEECK op haer doen voortaan naeuwer regart nemen ende niet buijten haer behoefte van deese plantagie, tot UEd. naeder ordre, gedoogen, omdat het maer voor broot en scheeps provisie versoetelt ende weeder aen de *Hottentots* voor wat arbeid die se in de tuijnen doen, gegeven wort. Alle deese particuliere tuijnen vergrooten merckelijck 's Comp^e tuijn, daer se rondsom aengrensen. Ick hebbe deese tuijnen op de rechte distantie doen afroijen, soodaenigh in 't caertien te sien is, ende 't fort, dat anders te seer belemmert sou worden, rondsom in een pleijn van 50 roeden buijten de gracht doen roijen, om metter tijt, alsser eens huijsen sullen gebout worden, in een open pleijn en uijtsicht te leggen. De baterije, om de reede te beschermen, sal op paelen met steen gevult werden, gemaekt, op de maniere als den Commandeur RIETBEECK het hooft om waeter te haelen seer wel en prijswaerdich geordonneert heeft. God geeve dat wij maer durabel hout aengetroffen hebben, dat sich tot noch toe niet anders laat aensien, waer meede de swaerste timmeragie vān Comp. totaliter sal gedaen weesen, ten waere UEd. 't fortien meede metter tijt geliefden in steen te ordonneeren, dat meede allenskens met het presente guarnisoen gemackelijck geschieden can.

Dit gem̄. fort leijt nae de constitutie van 't waeter ofte de rivier wel begreepen, maer can van de hoochte der duinen ende den Leeuwenbergh aen de N. W. sijde zeer gemackelijck beschooten werden. Het landen soude men eenich notabel vijand niet wel connen beletten, omdat de baeij soo wijt is, ende aen de overzijde alom can gelant worden. Het is niettemin seer sterck te maeken, soo 't van noode was. Present leggen daarop ende in de voor en achterwercken 26 stucken geschut, te weeten:

Op de punt *Walvis* nae 't Oosten.

Een ijseren gotelingh van 8 ℔ op de face 't zeewaerts.

Een 〃 〃 〃 6 〃 〃 〃 〃 landwaerts.

Een 〃 〃 〃 4 〃 〃 〃 flanck nae de punt *Drommedaeris.*

Een 〃 〃 〃 6 〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃 *Reijger.*

Op de punt *Reijger*, nae 't Noorden.

Een ijseren gotelingh van 8 ℔ op de face 't zeewaerts.

Een 〃 〃 〃 6 〃 〃 〃 flanck nae de *Walvis.*

Een 〃 〃 〃 4 〃 〃 〃 〃 nae de *Oliphant.*

Op de punt *Oliphant*, nae 't Westen.

Een ijseren gotelingh van 8 ℔ op de face nae de *Steertvaleij.*

Een 〃 〃 〃 6 〃 〃 〃 〃 nae de *Taefelbaij.*

Een 〃 〃 〃 6 〃 〃 〃 flanck nae den *Reijger.*

Een 〃 〃 〃 4 〃 〃 〃 〃 nae de *Drommedaris.*

Op de punt *Drommedaris* nae 't Zuiden.

Een ijseren gotelingh van 8 ℔ op de face nae de *Leeuwen Cloof.*

Een 〃 〃 〃 6 〃 〃 〃 〃 nae de *Wintbergh.*

Een 〃 〃 〃 6 〃 〃 〃 flanck nae de *Walvis.*

Een 〃 〃 〃 4 〃 〃 〃 〃 nae de *Olifant.*

In 't Crael van de beesten achter 't fort.

Twee ijseren stucken, schietende 3 ℔.

Op 't plat van des Commandeurs woonhuis.

Twee metaele prince stucken, gemerct met het merck van d' Ed. Comp. tot *Amsterdam*, wegende 378 en 380 ℔, schietende 3 ℔.

In de Batterije voor 't fort.

Twee metaele gotelinge, gemerct met het *Waepen van Portugael*, 't eene onderschr. *Portalgre*, wegende Z. S. 2 : 16 en 6. 0. 8. schietende 10 ℔ cloots.

Twee ijseren snelle gotelinge schietende 8 ℔ cloots.

Op de redout *Duijnhoop*.

Twee ijseren saeckers, schietende 12 ℔ cloots.

Op 't *Dassen* eijland.

Door haestigheijt begraeven gelaeten met het opbreecken van̄ Robbenvangst, om met occasie op 't *Robben* eijland meede geleijt te worden.

Twee *Engelse* ijseren stucken, schietende 6 ℔ cloots.

Om op een der reduiten op den *Bosheuvel* gebruijct te werden, leggen noch in 't fort buijten defentie.

Twee ijzeren stucken van 2 ℔.

Dertigh stucken ijser geschut.

Hier toe noch:

3200 ℔ buscruijt.

1580 gesorteerde coogels tot voorm̄. stucken. Alle andere oorlogs gereetschappen sijn volgens de boecken d' accoorde bevonden.

Ick hebbe onder diverse pampieren meede geëxamineert de petitie van den Commandeur RIETBEECK aen UEd. successive gedaen ende daerin onder anderen een eijsch van 300 plancken met ijder schip, tot het hooft alhier, item 40 a 50 vaeten sement, 100 cruijwagens, 8 à 10 groote sleepspaerden, welcken eijsch met cleijne experientie van 's Compe saecken gedaen is, oock is hier 't selve geensints van doen, door de groote abondantie van 't hout, ende is oock seecker, dat de ontbooden plancken tot het hooft onbequaem sijn, maer veel beter doorgesneeden balcken, gelijck nu geresolveert hebben. De cruijwagens sijn ook van groote volume en connen hier welgemaeckt worden. Het sement mach oock wel werden geexcuseert. De paerden hier zijnde soude seeker goet weesen, maer can ick niet gelooven datter een leevendigh soude overcomen, de proeven voor deesen voor *Jappan* al onderstaen zijnde. Ick vinde gem̄. Commandeur iverich ende vigilant genoech tot UEd. dienst, daerbij goet van leeven, maer was te wenschen dat hij een bequaem en̄ goet raetsman tot een 2de persoon had *om sijn winderige concepten te maetigen*, die hem nu dickmael vervoeren

om datter niemant is die hem soude durven teegenspreecken; niettemin twijffel niet ofte UEd. zullen bevinden dat hem deese visite versichtiger maecken sal, ende sal ick op *Batavia* comende niet naelaeten mijn Heeren den Gouverneur-Generael ende de raeden van *India* hiervan met het presenteeren van de copije deeser daer aff rapport te doen, om door Haer E. E. een van de habielste persoonen daertoe te worden geeligeert, die oock bequaem sij, om bij overlijden ofte verplaetsinge sijn plaetse te connen becleeden, accordeerende geheel met UEd. ordre al langh voor dato gegeven.

De boeckiens en de reeckēn. alhier hebbe ick nae tijts gelegentheijt meede gevisiteert ende doorloopen ende bevonden dat deselve met goede opmerkingh ende naeuwe reekēn. van alles zijn gehouden, maer sullen in sommige reeckēn. wat moeten verandert werden. Deselve zijn noch noijt nae *Batavia* gesonden, maer sal ick nu de copije van het laetst gesloten stel meede neemen, om van daer de veranderinge nae d' *Indise* stijl herwaerts geordineert te werden.

Den Commandeur heeft maendelijcx boven sijn vrije taeffel tot rantsoen, door 't aenraeden van eenige passeerende vrienden, soo hij voorgeeft, 28 realen van 48 stuijv. in rekening gebracht, te weten 20 voor hem selfs en 8 voor sijn dienaers, bij hem meede ontfangen; de 8 realen hebben afgeschaft ende van de 20 om 't zelve aen UEd. ofte middelerwijl van mijn Heeren den Gouverneur-Generael en Raeden te versoecken.

Ick hebbe alhier 't guarnisoen besnoijt tot juist 100 gegageerde coppen, maeckende met 10 burgers, 6 bandieten, 10 slaeven, 6 vrouwen en 12 kinderen, 144 zielen, die volcomen en rijckelijck bestant sijn 't werck hier waer te neemen, en verdeelt soodaenigh als in d' instructie aen d' Ed. RIETBEECK gelaeten blijckt. De overige tot 30 in 't getal zijn met de *Phenix* nae *Batavia* gesonden, soo dat deese besnoeijinge met UEd. intentie, soo verhoope, meede overeencomen sal. Ingevalle UEd. eenige grooter colonie, gelijck apparent sij, gelieven aen te planten, gelieve UEd. indachtigh te weesen om eenige burgers te priviligeeren met octroij van bierbrouwen, brandewijn branden enz. De beginselen van 't brouwen is redelijck, maer con noch in de somer maer 4 à 5 weecken dueren, dat metter tijt aparent beeteren sal. Den voormelten sergiant, een Geldersman, geboortig van ..... hebbe op UEd. aprobatie geauthoriseert bier te brouwen tot een proeve.

Deese man is hier met sijn vrouw en 2 kinderen ende seer habiel tot veel dingen ende voornaementlijck om 't werck van 't graeven uijt te voeren. Hij heeft ons om sijn vrijdom al meede aengeweest, maer om hem tot UEd. dienst noch wat te verplichten ende sijn aenstaende tijts expiratie, hebbe hem van 20, 32 gl. 's maents gegeven, mits 4 jaeren nae dato noch dienen ende neevens de qualiteijt van sergiant oock den tijtel van eersten werckbaes hebben sal, om over alle wercken toe te sien, ende oock om voor de Comp^e^. te ploegen, daertoe reede al gebruijct wert. Hij heeft hier van beginne 't fortien helpen maecken, sich 't werck met sooden op te setten wel verstaende, soo oock 't boeren, brouwen enz., UEd. gelieven in 't octroij deesen man meede gedachtigh te weesen, die 't nae een ijders gevoelen soo wel als ijmant meriteert. Sijn huijsvrouw sal meede een ordinaeris taeffel (maer geen tapneeringe) voor gaende en coomende houden, ter tijt hij vrij wert, ofte bequaemer getroude burgers zijn. Die burgers die nu om haer vrouwen ten aensien haer verband schrijven, gelieve UEd. mildadigh met goede accomodatie in 't overvaeren te gedencken, gelijck sij seer instantigh op ons alhier versoecht hebben. De naemen werden UEd. door den Commandeur RIETBEECK bekent gemaekt. Het magasijn van touwwerck ende andere scheepsgereetschappen achte (onder verbeeteringe van UEd.) dat alhier meede niet noodich sij, ten waere voor verlegen scheepen een cabel ofte twee; alle 't ander soude doch (nae mijn gevoelen) maer dubbelde cunsumptie maecken, want de schepen uijt 't vaderlant ordinair niet min dan dubbel van alles voorsien sijn ende de retourschepen sijn op *Batavia* behoorlijck geprovideert ende behooren niet te gebreecken. 'T quaetste dat hen hier wedervaert is dickmael 't verlies van een ancker ende soo veel touw daer aen uijtgelaeten is, ende de schippers doch meest in gewoonte hebben, altijt voor 't krimpen te eijssen, dat sij maer weeten te becomen. Dat soude insonderheijt hier geschieden, daer geen Equipagem^r^. is. Des ick oordeele, als hier 6 à 8 swaere anckers ende twee touwen voor swaere scheepen in voorraet sijn, datter niet anders als tot Comp^s^ schaede can bijgevoecht werden.

Onder diverse voordeelen die sich hier metter tijt sullen vertoonen, achte geensints voor gering de apparentie van de *Elants-* en *Herte*-vellen, welcke dieren haer met de *Renosters* soo abondant vertoonen als elders in de we-

reld, bij geheele troupen ende geheele velden vol achter 't gebergte van *Africa*. Wij sullen op 't reisen te landwaerts door jonge couragieuse mannen eenige premiën op UEd. approbatie stellen, voor diegene die 50 mijlen gaen, eens soo veel die 100, noch meer die 200 ende soo tot 280 à 300 mijlen toe, om van alles kennisse te krijgen en UEd. te doen hebben pertinent bericht van *Africa*. Dit alles was ons door contentie met deese wilde menschen verhindert, des 't succes, van UEd. naeder bevel afgewacht sijnde, ons haest leeren sal.

Hier vooren wert 't guarnisoen op de trencheen begroot op 75 coppen, maer gelieve UEd. te verstaen, datter dan niet meer als 25 op 't fort van nooden sijn, ende dat de gagie-winners maer voor een à 2 jaeren op 130 coppen behoefde vergroot ende door aanwas van burgers weeder op 70 coppen in alles vermindert worden.

'tZeedert mijn aenwesen is alhier aengecoomen het schip de *Marechial*, van *Nantes*, geëquipeert door den Gouverneur van die provintie LA MILLEREY. Daarop was Admirael (soo hij hem laet noemen) Monsr. LA ROCHE, die nae *Madagascar* vaerende met 4 scheepen hier hadde aengeweest ende groote bohaij van wonderlijcke concepten gemaeckt. Sij hadden doenmaels d' onse seer hart om seijldoek aengeweest, die hun op eijgen behoeften excuseerden. Nu is 't seecker, dat dit gebreck oorsaecke is, dat sij een haerder scheepen hebben moeten daerlaten ende de andere twee bij gebreck aen volck, alsoo sij niet min dan 400 man aldaar hebben verlooren door armoede, sieckte, enz. Het eene schip leijt aen den gront aen 't eijlant *St. Marija*, de andere twee aen haer vastigheijt genaemt *Tolohaer* ontrent de baij *St. Lucia*, welke scheepen buijten twijffel voor haer weedercompst allangh sullen vergaen sijn, om dat het waeter met ebbe en vloet daerin loopt, nae de getuijgenisse van ons volck van de verongeluckte *Tulp*. Haer concept is geweest *Madagascar* op eenige plaetsen met vastigheden te beslaen, uijt d'inbeeldingh van verborgen schatten in 't aerdrijck ende dan gelijck op den buijt nae 't *Roode Meir* te gaen. Deesen Admirael heeft met het gemelte schip de *Marechiael* voor in de mont onder de Abijssinisse cust gecruijst ende een Moors schip verovert dat naer *Suratte* tendeerde, daerin eenige fijne resteerende cleeden (die in Mocha niet waeren verhandelt) hebben verovert. De meeste buijt is geweest realen van 8° en eenige ducaten

maer connen van de quantiteijt geen kennisse becomen. De *Fransen* maecken 't heel geringh, ende seggen oock ons volck dat het niet groot was. Niet te min soo 't nae *Suratte* wilde ende van daer was geequipeert, is 't buijten twijfel costelijck geweest. Het was niet te wenschen dat sij meer gegraest had, om haer tot geen nieuw equipagie aen te zetten, maer anders mocht het de *Mooren* wel van daer doen blijven ende ons een gewenste negotie veroorsaecken. Hier zijnde hebben ons seer lammentabel om veel dingen aengeweest, doch niet altoos geobtineert; cortosije sijn wij hun niet schuldigh gebleeven ende hebben oock 5 *Nederlanders* (bij haer met een *Engels* prijsien genoomen) in der minne naer afgelicht. Ofte nu sij 't zijner tijt met soo veel schepen deese reijse sullen hervatten sal den tijt leeren. Van proffijt achte ick seeckerlijck dat sij haer niet sullen beroemen, ende weet Godt ofte sij connen voort behouden reijse doen, alsoo haer schip nae de getuijgenisse van ons volck soo leck is, dat se continueel met een pomp moeten pompen. Zijn van hier nae *St. Helena* vertrocken op hoope onse scheepen aen te treffen ende van haer noch eenig behoeffte af te troggelen. Om hier noijt van vreemdelingen verraeden te worden hebbe hier ordre gestelt, niet anders dan onse eijgen propre natiën te laeten resideeren ende al d'andere doen vertrecken: als present geschiet.

Den eijsch, die bij den Commandeur present gedaen wert, is seer noodigh en gelieve UE. (insonderheijt den taruw) deselve nae gelegentheijt te laeten voldoen. De cassen met plantsoen, wijngaert etc. is met onse schepen soo wel overgecomen dat se present aen lant soomer groen staen en wassen. De schippers om den taruw te verluchten gelieve UE. wat ernstich aen te beveelen, alsoo anders vermuft ende in de vaeten verstict. Het vaderlantse ooft sal hier nu voortaen wel aen teelen, maer 't princepaelste wat hier ontbreeckt is vers taruw-saet, alsoo bevinden dat 't *Europis* beeter dan 't *Indiaens* aerden wil. UE. gelieven oock in 't afsenden van eenige getroude persoonen, die hun hier willen nedersetten, midlerwijl te dencken op 3 à 4 boeren die verstant hadden van hennip ende sulcx daeraen dependeert. Het soude oock (nae mijn begrip) jammer weesen dat men hier andere natiën als ons volck aenplante, omdat deselve hier soo uijtneemende wel connen aerden, ende wij op de getrouheijt altoos mogen onfeijllijck gerust sijn, behalven dat de *Bataviase Mardijckers* te luij vallen, gelijck UE. bij brieven

van mijn Heeren den Gouverneur-Generael en̄ raeden aen̄ Commandeur geschreven blijcken can.

Het beestiael alhier tot de aenteelinge en̄ arbeijt bevinden, buijten 't geene onder particuliere is, 12 paerden, 105 koeijen, daeronder 48 bequaeme jockossen die in de houtwaegens en ploech gaen, 11 kalveren, 36 varckens, die wel aerden, maer gebreeckt noch aen de cost om de aenteelt te laeten voortgaen, 3 bocken, 42 gansen en eijntvogels, 90 hoenders, 10 Hollantse schapen, 10 Bengaelse ende ontrent 230 Inlantse op het *Robben eijland*, daer uijt UE. connen sien datter noch voor de scheepen niet can overschieten, maer dat het noch altijt op de Nederlantse provisie aencompt.

'T veroveren van de machtige en ongelooflijck stercke stad *Colombo*, heeft ons alle seer verheucht, doch seer onsmaeckelijck is daerteegens 't verlies van soo grooten aantal cloecke mannen, daer onder bij naemen den cloeckmoedigen veltoverste GERRARD HULFT, die ick van herte wenschte tot UEd. dienst noch eenige jaeren had moogen leeven. Hoedaenigh UE. nu de saecken van *Ceijlon* (dat waerlijck met het bloet van UE. ministers gecoft is) sullen begrijpen is mij onbekent, maer nae mijn verstant moeten wij *Colombo* ende *Gale* maer beheeren, oock ons hoe eer hoe liever van *Iaffenapatnam* om diverse UE. bekende insichten meester zien te maecken, daer wij alle tijden van 't jaer connen bijcomen ende met cleijne macht incrijgen, gelijck oock niet twijffele ofte wert 't selve eendrachtich van mijn Heeren den Generael en raeden oock verstaen. 'T verlies van 't bekende Eijlantien was der *Portugesen* verder totale ruïne, maer vreese de saeck te ruchtbaer is; niettemin hoopen dat UE. sullen bevinden dat door deese victorie 's Comp^e^. respect ende veel andere saecken van UE. staet, haest een beeter plooij sullen neemen; dat God geve.

Alles was verder ten dienste van de Comp^e^ verricht sij, gelieve UE. uijt de bijgaende instructie aen d'Ed. RIETBEECK gelaeten te sien, die ick wat preciselijck heb gedirigeert, om reedenen hier vooren verhaelt, ende can deselve nu nae UE. wijsheijt ende believen soodaenigh verandert werden als de saecke alhier mach vereijssen, hebbende in deesen ende oock in de gemelte instructie niet anders betracht dan UE. waeren dienst ende derselver ordre en intentie op 't naeuwste te executeeren, immers soo veel in den corten tijt mijns aenweesens heb connen bewercken, ende ten waere mijn

dienst in *India* elders mocht te pas comen, soude ick mijn huijsvrouwe met *Orangie* hebben voort laeten gaen, daertoe nu niet heb durven resolveren, UE. verseeckerende dat ick anders niet soude hebben onderlaeten *de Caep* hier 50 à 60 mijlen ontrent soo naeuw te bekijcken ende doorwandelen, dat wij in twee maenden meer souden hebben ontdeckt als tot noch in 60 jaren geschiet is, biddende derhalve dat UE. mijn verrichte commissie tot hier voor goet hun gelieven te laeten gevallen, hoedaenigh 't selve van mij nae oprechtigheijt gedaen is. Op 't eijnde deeser, (alsoo de windt tot vertreck niet goed was), noch eenig inbeeldingh hebbende, dat het graeven hier vooren aangeweesen door deese ofte geene impressie van anderen mocht vermindert worden, hebbe de vermoedbaerste plaetsen doen ondersoecken die ijts souden connen inbeeldingh brengen ende niets quaets opgedaen, maer bevonden dat de eerste 500 roeden van de *Soute* revier af, na 3 voeten graevens, is een harde vaste claij die 2 voeten dick is, ende daer onder dan weder swarte aerde, die hem licht laet bearbeijden. Deese 500 roeden sullen 8 voeten diep en 16 wijt, onder den naem van een visserij, bij provisie gegraeven worden met 't volck van de passeerende scheepen sonder eenigh verset van tijt, nae welcke 500 roeden alle 't ander gemackelijck sal volgen en soo men een man met een viercante roe *vier avond* geeft, can hij in 8 uren tijts uijtscheijden, de somerse daegen sijn hier ruijm 14 uren langh.

Gisteren avond sijn noch twee burgers vrijdom vergunt, die d'eerste zijn, die UE. conditie van 20 jaeren hebben aengegaen, den eenen, JAN RENIERSE, woont sijn huijsvrouw tot *Amsterdam*, ende dient sijn suster genaempt STIJNT RENIERSE, soo hij voorgeeft, bij mijnheer Burgemeester DE GRAEF; hij verzoeckt dat sijn huijsvrouw LIJSBET JANSE, laeckenstopster in de Coninghstraet met haer nicht moght overcomen. Deese twee persoonen is ider 10 roeden lants in de breete meer vergunt als d'andere, omdat sij de voorgangh voor de volgende nae UE. oochwit hebben gestelt. Gemelte RENIERSE hebben wij des Ed. Comp^s. koeijen, daer hij seer wel meede can omgaan, overgelaeten, omdat 's Comp^s. tuijnier buijten 't selve werck genoech heeft.

Hoewel present ons wel meer bequaeme persoonen tot vrijdom presenteeren, soo connen 't selve t' onser leetweesen, bij manquement van saet, niet toelaeten, doch daer aff met lieff versien sijnde, twijffel niet ofte sul-

len UE. haest van goet getal gagie-winners ontlast werden, met welcke hoop deese eijndigende, beveelen UE., nae mijn eerbiedige ende plichtige groete, in Godes heijlsaeme protextie, die UE. overschaeduwe met wijsheijt tot uijtbreijdingh van de loffelijcke Compagnie. Amen.

In 't Fort de Goede Hoop. Actum 16 April 1657.

UEd. seer ootmoedige en trouwschuldige dienaer,

(*get.*) RIJCLOFF VAN GOENS.

Mijnheeren, overmits present een lit van de ordinairis raeden comen te vaceeren, heb in deesen goet gedacht UE. mijn persoon in geheugenisse te brengen ende eerbiedich te indachtigen haar Ed. favorable toeseggingh in 't aennemen mijns persoons gedaen.

Ick bekenne dat er oudere dienaeren sijn, niettemin oordeele dat ick niemant behoeve te wijcken in meenichvuldigen dienst, die Godt-loff noijt qualijck uitviel, UE. verseeckerende dat ick mij derselver gunst in 't vertrouwen op mijn persoon met alle macht sal waerdich maecken, en eer lijff en goed verliesen dan mij ondanckbaer comporteeren. Mij op UE. verlaetende, blijve UE. onveranderlijcke dienaer als vooren.

N°. 1.

EDELE, ERNTFESTE, GROOT ACHTBARE, WEL WIJZE,
VOORSIENIGE EN SEER BESCHEIJDEN HEEREN.

Mijn Heeren en Meesters!

Gansch aengenaem heb ik onder anderen gesien UE. mij bij gratificatie (danckwaardig) hebben gelieven te vereeren met den eijgendom van seecker stuck landt tot eijgen libre dispositie en overwelcke eere daerbij specialijck genooten, ick dan niet hebben willen versuijmen aen UEd. mijn Heeren en Mrs. bij deesen te bewijsen mijn schuldige ende geneegen danckbaerheijt. Ende naedemael het voorschr. landt (bij de Ed. Heer Commissaris RIJCLOFF VAN GOENS gedescribeert achter den Leeuwenbergh teegen den zeekant) ten hoochsten noodigh tot weijden voor Comps jegenwoordigh soo meenighvuldich groot en cleijn beestiaal vereijst, dewijle 't *Robben*-eijland oock al soo vol schapen is als 't voeden can, gelijck d' Ed. Heer Commissaris JOAN CUNEUS a° passató aengeweesen; ende denselven daaromme denckende, het d' Ed. Compe. doch eens te wesen welck landt ick aensloege, mij geconsenteert heeft in plaetse van dien een parck op de bosheuvel achter den *Taefelberch*, stijff 3 uren gaens van 't fort verder, verbij Comps begonnen bogaerd als derselver en alder vrijluijden landerijen te kiesen, soo hebbe ick in conformité van zijn E. gedraghen consent bij instructie g' expresseert, ingevolge sulcx dan ook gedaen, omme derwaerts gaende altijt met eenen 't oogh over Comps. en al der vrijluijden bou te hebben, ende tot te meer opweckinge van deselve, in haer gesicht, buijten versuijm en met waerneeminge van Comps. dienst, met eenen doorgaens besigh te mogen sijn; dat wij hoopen UE. wel gevallen sal t' onse aengenaemheijt te vernemen in 't toekomende.

Ende alsoo wij 't vorders bij ons generale schrijven dit saijsoen al vrij wat langh aen UE. hebben gemaeckt, principaelijck om mijn Heeren te mogen dienen tot een volcomen verbael ende openinge aller saecken, wegen UE. ommeslach ende regeringe alhier, sonder dat wij weeten daer ijts no-

tabels uijtgelaeten ofte bij vergeeten is, als eenlijck hoe wij (oock sonder schriftelijk en maer op 't mondeling seggen van d' Ed. Commissaris VAN GOENS alleen, van dat alle vereeringh voor d' Ed. Comp. waren) UE. in de negotieboucken, onder dato 2 Meij 1657, na de voorschreven Commissaris vertreck, hebben goet gedaen: 2 slavinnen, mijn huisvrouw door den *Franschen* Admirael LA ROS vereert, item 1 d° van den Coningh van *Antongil*, voor een geschilderde quitasol en sommige coraelties enz., genochsaem gecocht en betaelt, als oock nog 1 slavin en haer soon door den ondercoopman VERBURCH zal. voor ons aldaer gecocht en betaelt, sijnde saemen 5 lijfeijgenen; soo is 't dat ick 't selve empassant aenroere om mijn Heeren te verthoonen, dat wij niet alleen onse vaerdicheijt hebben gethoont in 't voldoen van sijn Ed. ordre schriftel., maer oock dat sijn Ed. maer mondeling van heeft gerept ende genoechsaem in 't vergeetboeck soude connen geraecken hebben, ten minsten alsoo wel als schijnt bij sijn Ed. voorschr. (hoewel geloove niet voorbedachtel.) in 't vergeetboek is gebleven, de belofte aen mij gedaen van voorschrijvinge aen UE. om noch wat verhooginge op de verbeteringe op drie jaeren becomen, vermits mij dachte 't selve wat sober was gevallen ten aensien van de moeijelijcke dienst hier schuldigh gedaen, met deese eijgen woorden "Commandeur RIETBEECK ick "soude gaerne daertoe comen en bekenne UE. wel meer verdient (noemende "ook een somme) selfs om de perfecte en pertinente reecqueningh die UE. van "alles soo directelijck is houdende enz., maer alsoo UE. verbeteringe nu soo "cortelijck van de volle vergaderinge der HH. 17^{iene} is geschiet, derf ick daer "jegenwoordich niet in doen, maer wil daer over aen haer Ed. uwent-"wege wel in faveur schrijven," 't welck apparent onversiens sal in de pen gebleven sijn; doch wil hoopen UE. het tegenwoordig met ons 2°. verbants uijtgang (hier achter verthoonde) altemaelen teffens sullen gelieven goet te maecken. Ende naedemael het dan nu ook soo te pas valt, soo soude ons oitmoedigh versoeck meede wel sijn dat het UE. mochte gelieven om de voorgenoemde 5 lijfeijgenen weederom te laeten geworden ende in eijgendom te laeten behouden, om te gebruijcken tot onse particuliere landbouw, daerin deselve eens trefflijcke te pas soude comen ende 't welck wij met de hoochste danckbaerheijt sullen aenneemen, mitsgaders niet minder trachten aen d' Ed. Comp^{e}. oock te verdienen enz. Aengaende de vordere

saecken van d' Ed. Comp^{e}. alhier, sullen wij in deesen, om reeden voorschr. geen erhalen (herhaling) doen, ten eijnde niettemin geduchten in derselver wichtiger besoignes belet werde. Want doch bij meergenoemt ons generael schrijven alles claer gesien en bij al (die onpartijdigh willen sijn) wel sal getuijcht werden, dat deese plaetse, sedert ons aenweesen, van soo dor en schrael nae UE. ordre en intentie rede tot soo gewenschte stant en in train van 't gehoopt ooghmerck volcomenlijck is gebracht, door de op gangh sijnde bouw van coorn, wijn, en alderhande aerd en boomvruchten, welcke haer meest alle soort van soo treffelijcke apparentie verthoonen; niet alleen dat nu boven de verversinge aen de scheepen ende nootdruft voor deese residentie al overschiet, maer oock geschaepen staet hier soodaenigh haest over te vloeijen, datter *Batavia* eerlangh al schoon genot van sal beginnen te smaecken; behalven dat het jegenwoordigh oook soo fraij staet met den handel van beestiael, en niet min aenqueeck van dien onder de hier gestabilieerde vrije landbouwers en burgers, waerdoor wij nu soo overvloedigh in beesten en schapen sijn en noch meer en meer comen, dat men der (als vooren eenighsints aengeroert) qualijck weijde genoech voor heeft, ende bij welcke vrije luijden den aenteelt van verckens tot treffelijke accomodatie voor d' Ed. Comp., als oock alderhande tam gevogelte enz. mede seer fraij gevordert wert, sulcx 't princijpaelste nu sal weesen hoe alles met goede politie en ordonnantiën nae UE. bevelen voorts wel te onderhouden, want niet beter wete of alles is jegenwoordigh nae UE. ordre en oogmerck wel in train gebracht. Item oock het Gouvernement van de vrijel. dat mits haer diversche vremde humeuren en ongefondeerde concepten en pretentiën (veeltijts maeckende) den dienst voor 't opperhoofd alhier vrij doen verswaeren, doch wete ons met Godes hulpe daer inne noch al wel te redden en deselve tot haer devoir en in behoorlijcke devotie te houden nae den regel van UE. becomen en noch te crijgen, die wij successieve blijven te gemoet sien. Het hier bij laeten sullen en voorts comen ten saecke waertoe desen onder reverentie verder en speciael is aengelegen, naementlijck.

Omme met eerbiedigheijt te verthoonen hoe dat ick de eere heb gehadt UEd. sedert April anno 1639 tot Augustij 1648 voor d' eerste mael te dienen en nu van December 1651 tot jegenwoordigh voor de 2^{e} reijse; sulcx dat ick alsoo tegen den uijtgangh mijns jegenwoordigh nieuwen dienst's 2^{e} ver-

bant in April aenstaende, te samen al omtrent 18 jaeren geduerich in 's Compe. dienst sal hebben geweest en ingevolge oock gecomen tot over de 41jaerige ouderdom. Ende schoon ick den halven tijt voorschr. bijnae sal hebben aen *de Caep* doorgebracht, soo verre dat als voorseght mijn 2e verbandt tegen April anno aenstaende compt te expireren, soo hebbe ick niettemin bij deesen d' Ed. Comp. mijnen dienst met alle behoorlijcke onderdaenigheijt weder voor noch meerder jaeren willen aenbieden, met dienstelijck versouck het UE. gelieve (ten aensien oock der lange continuatie voorschr.) mij op deese mijne eerbiedige supplicatie te vereeren met de qualité van Raedt Extra Ordinair van *India* voor noch 3 jaeren, neffens het daertoe staende tractement enz., 't zij dan om daer voor te gaen naer *India* ofte wel hier noch langer te blijven, soo als het UE. best sal gevallen, als stellende het indifferent waer ick ben, soo ick maer can behouden de eere van UE. danckwaerdich ge .... mitsgaders met ijver en vlijt moge verdienen en geworden het gewenschte advancement boven gemelt. Hier op dan met verlangen verwachtende UE. favorable en gunstige rescriptie neffens acte in forme ofte soodanigh anders het UE. nae derselver gewoonte goedduncken, sal ick voort afbreeckende besluiten en hier mede.

EDELE ERNTFESTE, GROOT ACHTBARE, WEL WIJZE,
VOORSIENIGE EN SEER BESCHEIJDEN HEEREN.

Mijn Heeren en Meesters!

UE. nae mijne oitmoedige gebiedenisse en onderdaenige groete Gode den Albewaerder in genaeden bevolen laeten, met wenschinge denselven sijne almogentheijt UE. hooch beroemde saecken doorgaens met prosperiteijt gelieve te seegenen, mitsgaders derselver harte te bewegen tot een liberale ende gunstige resolutie ten faveure en tot het rechte encouragement van

UE. gansch oitmoedige en onderdaenige
gehoorsaeme dienaer
JAN VAN RIEBEECK.

Het fort *de Goede Hoop*,
den 5den Maert 1659.

1659.

(Opschrift.)

Aen de Ed. Heeren

De Bewinthebb. van de Nederl. geoctr. Oost.-Ind. Comp. ter vergaderinge van de 17e binnen

Amsterdam.

N°. 2.

EDELE ERNTFESTE, GROOT ACHTBARE, WEL WIJZE, VOORSIENIGE EN SEER BESCHEIJDEN HEEREN.

Mijn Heeren en Meesters!

Den toestandt van saecken alhier sullen wij in deesen om dubbelde extentiën te vermijden niet erhaelen, vermits sulcx bij ons generaele schrijven in antwoorde aller becomen brieven uijtte vergadering van de seventhiene en UEd. Camer *Amsterdam* respective en in een masse vrij largo is gedaen. Ende dit derhalven maer dient omme met alle eerbiedigheijt mijn persoon tot UEd lofwaerdige dienst, vermits andermaele tijts expiratie, weder onderdaenighlijck aen te bieden, voor noch soo veel jaeren ende onder sulcke conditie als ick bij neffens gaende aparte missive gedirigt. aen opgenoemde UEd. vergaderinge van 17e met gedienstigheijt ben voorstellende. Ende deshalven UEd. mijn Heeren ter Camere *Amsterdam* voorschr. bij desen oitmoedelijck versoeckende voornaementlijck om deselve vermogende gunste, als sijnde anno 1651 van deselve voor de jongste reijse uijtgevaeren, ende daeromme ons principaele addres daeraen nemende, niet sonder hoope van uijt deselve ons voornaeme hulp tot het adspirerende advancement in qualité en gagie te becomen. Ende alsoo deese tot geen ander eijnde is dienende, soo willen wij verhoopen UEd. ons met de versochte qualité van Raedt extra ordinair ten minsten sullen gelieven te beneficeren, 't sij om daer voor te gaen nae *India* (soo wij 't wel liefst sagen), off het onder die conditie te continueren als Gouverneur oft Commandeur, sal ons indifferent weesen,

siende wij maer op de qualité voorschr. die ons bewegen sal en waervoor ick genege blijve de Ed. Comp^e^. met alle bereijtwilligheijt te dienen ter plaetse daer het deselve voor noch drie jaeren sal gelieven.

Mij dan ontwijffelijck verlaetende op UEd. beroemde discretie enz., sal ick

Hiermede

EDELE ERNTFESTE, GROOT ACHTBARE, WEL WIJZE,
VOORSIENIGE EN SEER BESCHEIJDEN HEEREN.

Mijn Heeren en Meesters!

UEd., nae mijne oitmoedige gebiedenisse en onderdaenige groete, Gode den Almogende in genade bevelen, mitsgaders ten fine voormelt in derselver goede gratie en vermogende gunst voor gerecommandeert laeten

UEd. gansch oitmoedige en onderdaenige
gehoorsaeme dienaer
J. VAN RIEBEECK.

Het fort *de Goede Hoop*,
den 5^den^ Maert 1659.

1659.

(Opschrift.)

Aen de Ed. Heeren

Mijne Heeren, de Bewinthebberen van de Generale Nederlantse geoctroijeerde Oost-Indische Comp^e^. ter Camer van

Amsterdam.

CABO DE BOA ESPERANCE. AEN DEN COMMANDEUR EN DEN RAED ALDAER, 14 DEC. A°. 1657.

ERNTFESTE, WIJSE, VOORSIENIGE, SEER DISCRETE.

'T sedert het vertreck van de jongste vier retourscheepen *Henriette Lowyse*, *Arnhem*, *Avont Starre* ende *'t Slot van Honingen*, zijnde geweest den 3den Februarij lest leeden, sijn alhier (God loff) de een nae d'ander uijt het lieve Vaderland behouden aengecomen de scheepen *Groene Meulen*, *Hilversum*, *Mallacca*, *Phenix*, *Veenenburgh*, *Orangien*, *de Vinck*, *Oijevaer*, *Gekroonde Leeuw*, *'t Hoff van Zeelant*, *Provintie*, *Nieu Enckhuijsen* ende *Rotterdam*, van de welcke eenelijck het *Hoff van Zeelandt*, *de Caep* niet aengeweest is, hebbende wij met voornoemde bodems successivel. ontfangen UE. brieven, gedateert 21 Novb. en 13 Decb. 1656, 11 Febr., 28 Maart, 12, 18 en 26 April, 15, 24 en 25 Meij, 22 Augs., 2, 8, en 28 Septb. 1657 uijt welckens inhoude ende bijlagen van dien, wij ten genouge hebben vernomen den redelijcke goeden toestandt aen *de Caep*, bestaende ten principalen in den aenqueeck van den lantbouw, die alreeds een taemelijcke progres genoomen heeft ende met iver vervolcht werdende, nae alle apparentie goede vruchten ten dienste van d'Ed. Compe. geven sal. Wat ordre en reglement totte meeste bevorderinge van dien als andere noodige saecken aldaer is beraemt, hebben wij uit het rapport van d' Heer RIJKLOFF VAN GOENS, wie de visite door de Ed. Heeren Majores van die residentie sij opgeleijdt, omstandig vernomen, ende in het selve veel gewichtige consideratien aengemerckt, waerop de dispositie van onse Heeren principalen sal dienen afgewacht, sullende UE. hem middelerwijze nae de Instructie, door d' Heer VAN GOENS daer gelaeten, moeten reguleren, die wij soo wel gesteldt vinden dat daer niet sonderlings bij ofte af en weten te doen, soudende wij eenlijck van advijs weesen, dat men ginder niet al te veel werck teffens en behoordt overhoop te haelen ende den ommeslagh zoo beknopt te begrijpen, dat voor eerst *de Caep* sonder van buijten gesecundeert te werden op sijn selven can

bestaen ende sulcx soo verre gebracht weesende, mitsgaders genouch hebbende om de gaende en coomende scheepen van alderhande noodige verversinge te voorsien, soo dunckt ons dat de verdere speculatien, die sommige hebben om aldaer soo grooten overvloed van alles te procureren, men daer uijt selfs een spijscamer voor *India* maecken souw, wel mochten achterwege gelaten worden, alsoo wij niet dencken cunnen het selve oijt soo verre sal connen werden gebracht. Sullende het de Ed. Comp^{e}., gelijck de daegelijxe ervaerentheijt leert, noch lastigh geuouch vallen om de jegenwoordige *Caepse* residentie nae den eijs in weesen te houden. Men siet doorgaens dat dingen van groot beslagh metter haest veel oncosten nae sich comen te sleepen, ende de winsten die daeruijt tot soulaes verwacht werden, dickwijls seer langsaem bij comen, jae oock wel geheel in roock verdwijnen; waermede wij eijgenlijck nae onse opinie willen seggen dat, hoe de *Caepse* ommeslagh in een beknopte cirkel getrocken wordt, het voor de Comp^{e}. allernutst en profitabelder wesen sal, cunnende wij niet gelooven onse Heeren principalen in den gedaenen voorslagh om tot bescherminge der Landerijen als tot bewaeren van beestiael, soo een groot getal reduiten en trenchementen te maecken, veel smaeck sullen hebben, vermits tot sulcken werck te groote besettinge vereijssen soude ende deswegens apparentel. eerder sullen verstaen om eenige passen en̄ wegen, soo die in de caerte aengeweesen werden, tegens de *Hottentotten* te doen besetten, dat wel de minst ombragie, ons beduncken, geeven sal. Doch hoe het haer welgem̄. Ed. eijgentl. sullen begrijpen, staet UE. voor ons te verneemen, nae welcke te geeven ordre tot die en geene saecken den *Caepsen* ommeslagh raeckende UE. sich te reguleeren hebt.

Het is ons lief ende aengenaem geweest uijt UE. schrijven te verneemen hoe van de ses retourscheepen onder de vlagge van den Commandeur THYS CRAB bescheijden, vijf aen *de Caep* verscheenen waeren, maer dat het seste, naementlijck het *Waepen van Hollandt*, aldaer niet gecoomen was, die het aparentlijck tot *St. Helena* sal hebben laeten deurstaen, alwaer verhoopen willen dat se den anderen gevonden en alsoo gelijckelijck in comp^{e}. na het Vaderlandt sullen weesen verseijldt. Mette leste vier scheepen isset tot ons leetweesen soo wel niet gegaen, daarvan, volgens UE. gegeven advijs, geen als *Henriette Lowyse* aen *de Caep* gearriveert en zijn. *De Avont Starre* die

door d' Ed. WESTERWOLDT, vermits desselfs leckte, ter eerster instantie terugge gesonden sij, is alhier 25 daegen naer sijn vertreck weder behouden aengecommen, welckens cargasoen, omdat het te laet in den tijt was, weder in een ander schip over te schepen, doen hier behouden en opgeslaegen sijn. Van *'t Slodt Honingen* hebben wij door *'t Hoff van Zeelant*, dat het Eijland *Mauritius* aengeweest is, tijdinge gecregen, hoe door storm *de Caep* niet had bereijckt, en nae veel uijtgestaene zee-noodts periculen aen het voorn. Eijl. gesalveert was, een groot geluck sijnde het *Hoff* daermeede te verscheijnen quam, vermits uijt hetselve van alle gebreckelijckheeden weder treffelijck is voorsien geworden, daer anders soo dapper om soude verlegen sijn geweest, dat sich qualijck souw hebben connen redden, ende dienvolgende onmachtigh gebleeven weesen nae *de Caep* te connen oversteecken, alwaer nu verhoopen willen dat voor den ontfanck deeses wel sal sijn gearriveert. Hoe het met 't costelijcke schip *Arnhem* afgeloopen is, daerinne sijn wij vrij wat becommert en vreesen grotelijcx, dewijle aen *Mauritius* niet vernomen sij, dat het een of ander disastre sal aengetroffen hebben, waervoor wij bidden het den almogende behoeden wil, soudende het de E. Comp^e^. voorwaer al te grooten jae een onversettelijcke verlies-slagh toebrengen, nae dien met een cargasoen van over de *Zeven en Een Halff tonnen gouts* incoops belaeden is [1]. Die van 't Galiot *'t Nachtglas*, door UE. over *Madagascar* ende *Mauritius* Eijl. nae *Batavia* te vaeren geordonneert, sijn, soo wij uijt de Parsische advijsen vernomen hebben, seer onverwacht, op den 25sten Nov^b^. 1656, voor *Gamron* behouden doch seer desolaet aangecomen, als t' eijnde victualie, waeter ende brandhoudt, ende 't Galiot van onderen soodaenigh door de worm gegeten zijnde dat het qualijck langer boven waeter te houden was, ende bij langdueriger reijse apparent te gronde soude hebben moeten gaen; hetwelck in *Persia* soo ten deele wat versien sijnde, is 't selve van daer naer *Suratte* versonden ende daer weederom hecht vertimmert; wat d'opperhoofden desselfs gedrongen en gemoveert heeft de *Golf van Persia* aen te soucken, can UE. bij de copia resolutie, die sij in dato 10 Septb.

---

[1] Dit rijk geladen schip liep eindelijk den 21sten December 1657 aan de *Kaap* binnen, zie hierover. "Iets over de Retourvloot onder bevel van VOLQUERIUS WESTERWOLT enz. "In de verhandelingen en berigten over het zeewezen enz., 1853, N°. IX."

1656 daerover genomen hebben, omstandigh beoogen, gelijck ook uijt het nevensgaende extract dachregister te verneemen is, wat huñ op de reize al wedervaeren sij. Het fluijtjen *de Vinck*, door UE. op onse gedaene serieuse recommandatie in 't herwaerts comen *'t Zuijdtland* aengesonden, om nae het wrack ende overgebleven volck van 't verongeluckte schip den *Vergulden Draeck* te soucken, is aldaer den 8sten Meij op de hoochte van 29 graden op een rif ten ancker geweest, daer het 25 vaedem diep was en sijn van daer voorts wel langs de cust totten 12de desselvigen maendt geseijlt, maer en conden, vermits het daer in 't winter saisoen en seer quaet weder was, de wal niet genaecken en mosten dien volgende deselve sonder ijts opgedaen te hebben weder verlaeten, gelijck UE. breeder uijt het daervan gehouden dachregister believe nae te sien. Wij hebben goet gevonden binnen corte dagen van hier andermael besendinge derwaerts te doen, soudende door UE. van costij per 't een off ander bequaem clein vaertuijch, dat uijt het Vaderland aldaer aencomen mocht, insgelijcx gedaen worden, om off misschien iemandt van beijden enich van ons aldaer verbleven volck con treffen eñ uijt haere elendigheden verlossen conde; dienende UE. verdacht te weesen dat het in de maenden Januarij, Februarij eñ Maert den besten en bequaemsten tijt is om 't *Zuijtlandt* aen te doen, buijten welck saisoen van 't jaer die cust, gelijck nu al diverse maelen ervaeren is, vermits de harde winden, niet te genaecken sij.

Tot den overvoer der Ind. retouren nae 't patria hebben wij desen jaere tijen schepen geprojecteert en aengeleijt, als naemenlijck *de Paerel*, *Mallacca*, *Orangien*, *Hector*, *Achilles*, *gekr. Leeuw*, *Princesse*, *Ulijsses*, *'t Hoff van Zeelandt* en *N. Enckhuijsen*, alle bescheijden onder het commando van den Heer JOAN CUNEUS ordinaer Raedt van *India*, waarvan de ses eerste scheepen met een cargasoen ten monture van ..... jegenwoordig voor afgaen, staande de andere vier, die alhier in lading leggen, in 't voorste van Januarij te volgen. Sulcx wij hoopen deese vloote, midts tijdigh vertreck, aen *de Caep* ofte *St. Helena* wel gecombineert weesende, een spoedige reijs nae 't patria doen sal. Daertoe den Almogende sijnen genaedigen seegen verleenen wil. Wij hebben aen den Heer CUNEUS voornoempt commissie gegeven, om, volgens de ordre van onse Heeren principalen, empassant de *Caepse* residentie te visiteeren ende de geleegentheeden van dien, soo veel

de tijt sijns aanweesens toelaeten sal, te inspecteeren, waertoe UE. hem dan van alles openinge doen ende in desselfs qualiteijt behoorlijck erkennen sal.

Ende naedien de retourscheepen met hetgeene jaerlijcx voor de Caep geeijst wert uijttermaeten seer belemmert zijn, ook deesen jaeren bovendien eenige cleeden tot den slaevenhandel van *Angola* moeten gesonden worden, soo hebben wij goet gevonden ende gearresteert tot den overbrengh van die nootwendigheden 't jaght *de Schelvis* expres aen te leggen, doch vermits wij met het afvaerdigen der retourscheepen de handen vol wercx hebben, en heeft het voorschreven jaght om met deese scheepen te gaen niet connen claer vallen; sulcx eerst over 6 à 8 daegen te volgen staet, daermeede UE. dan naeder sullen schrijven ende 't gunt in deesen door nuttigheijt onaengeroerdt gelaeten is, suppleren. Op 't schip *Mallacca* gaet over een slavinne, genaemt MARIA VAN BENGALA, die om haer grove begaene diefstal door den gerechte deeser steede, uijtwijzende nevensgaende sententie, voor al haer leven op 't *Robben*-eijland gebannen is.

Hiermede

Ernfeste, wijse, voorsienige, seer discrete, bevelen UE. nae onse groete in de hoede Godes Almachtig.

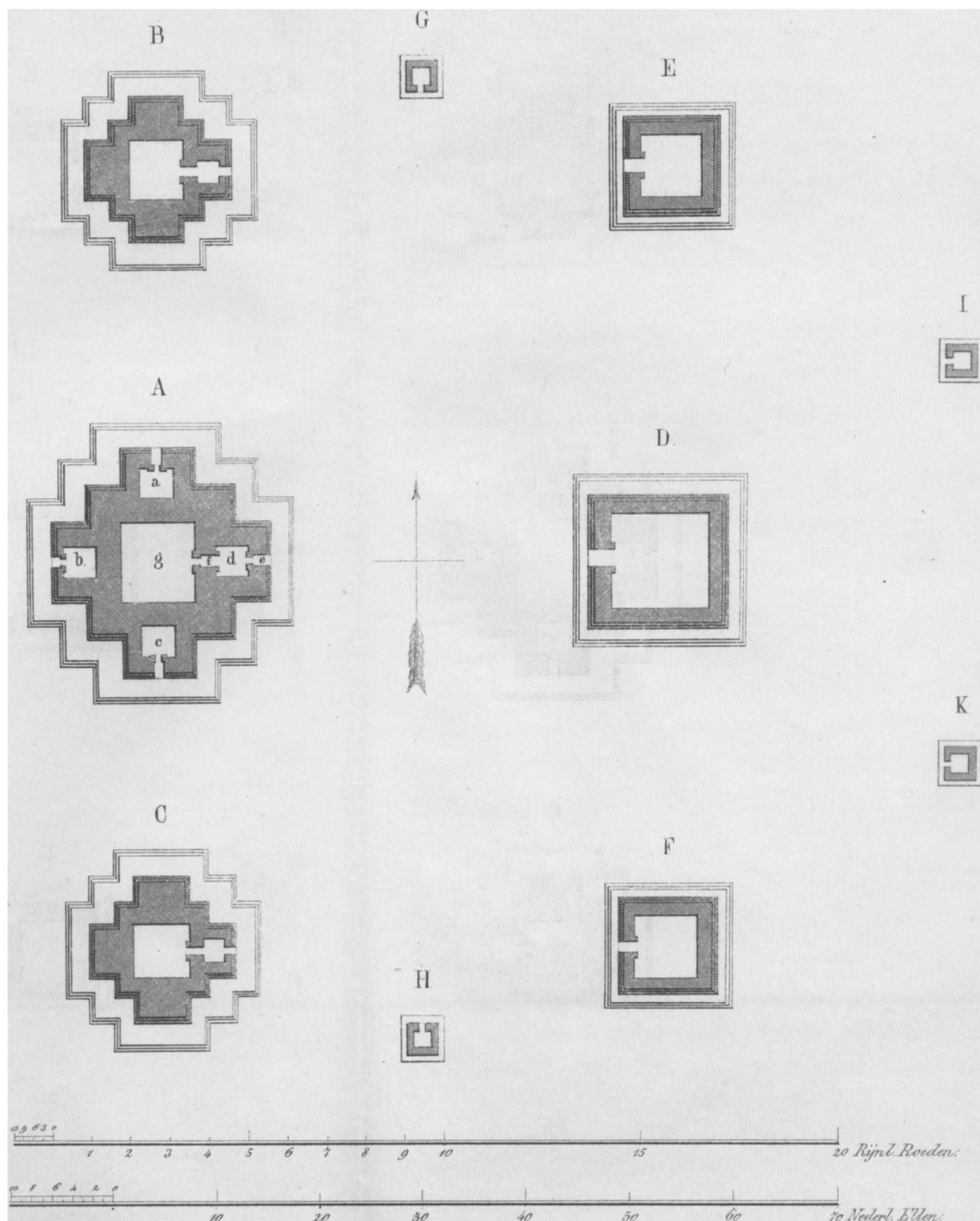
In 't Casteel *Batavia*,
den 14 Decb. A°. 1657.

UE. Vrienden

(*Get.*) JOAN MAETSUYCKER.
CAREL HARTZINCK.
JOAN CUNEUS.
A. D. VAN OUDTSHOORN.
NICOLAES VERBURGH.
D. J. STEUR.

Het plaatje behoorende bij het stuk getiteld R. van Goens aan de Kaap de Goede Hoop in 1657 en voorstellende het in Februarij van dat jaar gevonden eiland, zal bij de volgende aflevering gevoegd worden.

PLAN VAN TJANDI LORO DJONGRANG BIJ PRAMBANAN.

J. Hooiberg, lithogr. Leiden.